

Oponentský posudek diplomové práce

Ústav translatologie FFUK, 2019

Diplomantka: Bc. Kateřina Vorlická

Název práce: Soudní tlumočení pro děti a nezletilé

Vedoucí práce: prof. PhDr. Ivana Čeňková, CSc.

Oponent diplomové práce: Mgr. Jana Ďoubalová Ph.D.

Diplomantka předložila k obhajobě teoreticko-empirickou diplomovou práci s názvem *Soudní tlumočení pro děti a nezletilé*.

Text obsahuje 161 stran včetně příloh. V první části autorka předkládá zevrubné teoretické informace k jednotlivým stěžejním tématům, v následující - empirické - části na ně navazuje a rozpracovává je.

Práce se zaměřuje na poměrně specifické téma, a to soudní tlumočení pro nezletilé osoby. Výběr tématu je třeba ocenit, neboť se jedná o oblast, která je nejen zajímavá z hlediska tlumočení, ale také významná z hlediska celospolečenského. Přestože se jedná o úzce specializované téma, na první pohled okrajové, což dokládá i poměrně nízký výskyt situací, během nichž je řízení (v jakékoli fázi) vedeno s nezletilou osobu a je zároveň tlumočeno, význam takových situací pro všechny zúčastněné je rozhodně nezanedbatelný a má širší etický přesah. Navíc se jedná o situace vyžadující mezioborovou spolupráci, což autorka správně opakovaně zdůrazňuje. Tlumočení tu není činností probíhající mimo hlavní dění, ale stává se jeho neopominutelnou a často klíčovou složkou a tlumočnický hraje širší úlohu, než je pouhá jazyková a kulturní mediace. Multidisciplinární přístup autorky zahrnující oblast práva, sociologie či dětské psychologie a sociální práce je další silnou stránkou práce. Zejména je třeba ocenit relativně (vzhledem k okolnostem a možnostem) široký profesní záběr subjektů, na které se práce zaměřila v teoretické i empirické části. Pokud jde o celkový přístup autorky, je nutné také ocenit její nasazení při získávání materiálů, včetně stipendijního pobytu na Univerzitě v Antverpách a využití poznatků z projektu CO-Minor - IN/QUEST, a tedy prohloubení mezinárodní meziuniverzitní spolupráce v oblasti tlumočení.

Teoretická část práce přináší zevrubné a dobře prezentované informace o historii a současné situaci soudního tlumočení v ČR doplněné o srovnání se situací v Belgii a informace o dalších profesích, které se tlumočené interakce s nezletilými v soudním kontextu účastní. Důraz je kladen mimo jiné na možnosti a způsoby vzdělávání odborníků v oblasti práce s nezletilými. Dále obsahuje podrobné informace týkající se specifického postavení nezletilých (dětí a mladistvých) před soudem, a to z hlediska právního a psychologického i z hlediska komunikačních potřeb a vývojové psychologie. Teoretická část je zpracována pečlivě a autorka v ní prokazuje schopnost zpracovávat i témata z jiných oborů (zejména pak z oblasti práva, což pro laika není jednoduché). Všechny kapitoly přinášejí nosné informace, obzvláště zajímavá je kapitola 5. týkající se komunikace s dětmi, zejména pak využívání různých druhů tlumočení a jejich výhod (popřípadě nevýhod).

Z hlediska teorie tlumočení by bývalo zajímavé zabývat se hlouběji pojmem soudního/právního tlumočení v obecné teoretické rovině, zejména z hlediska vztahu soudního, právního (legal interpreting) a komunitního tlumočení/překlada, očekávání a postavení jednotlivých účastníků této komplexní komunikační situace, případně zajištění kvality a její kritéria (autorkou zmiňovaná doslovnost, věrnost, funkční ekvivalence apod.).

V kapitole 2.7 hovoří autorka o pracovních podmínkách a jejich vlivu na výkon tlumočnicka. Bylo by zajímavé, opět z hlediska čistě tlumočnického, zamyslet se nad dalšími faktory zvyšujícími kognitivní zátěž (kromě délky tlumočení, kterou autorka zmiňuje), jako je odborná náročnost tlumočení (v tomto případě i z hlediska znalostí dětské psychologie), stres způsobený citlivou situací, osobní predispozice tlumočnicka (odborné a jazykové znalosti) apod.

Pokud jde o formální náležitosti, v teoretické části v kapitole 4.3.1 a 4.3.2 by bylo vhodné explicitně zmínit zdroj, neboť jsou zde převzaté citace ze stránek NSZ. Z hlediska terminologie není zřejmé, proč autorka používá často spojení „děti a nezletilí“ (pojem „nezletilí“ je širší kategorie zahrnující děti a mladistvé, jak autorka podrobně vysvětluje), spíše než pouze nezletilí (tedy i děti). Takto se zdá, že se jedná o dvě různé kategorie osob.

Empirická část práce obsahuje kvalitativně-kvantitativní výzkum mapující praxi soudního tlumočení v České republice. Autorka se rozhodla o kombinaci dotazníkového šetření a polostrukturovaného řízeného rozhovoru. Tuto metodologii považujeme pro účely práce za vhodnou a dobře provedenou. Je třeba zejména ocenit snahu autorky zahrnout další profese (soudce, státní zástupce, policisty, sociální pracovníky a advokáty). Takto získané informace jsou velmi zajímavé, zejména po jejich konfrontaci s názory a zkušenostmi tlumočnicků.

Velikost vzorku u dotazníkového šetření, tedy 20 tlumočnicků a 19 zástupců ostatních profesí (4 soudci, 3 státní zástupci, 9 advokátů, 1 policista a 2 sociální pracovníci), lze považovat za dostatečnou, zejména s ohledem na malý počet tlumočnicků, kteří se s tlumočením pro nezletilé ve své praxi setkávají. Je třeba vyzdvihnout svědomitost autorky při oslovování možných subjektů a také čas, který věnovala jak získávání subjektů, tak dotazníkovému šetření a zejména strukturovaným rozhovorům.

Výsledky empirického výzkumu jsou zpracovány přehledně a vyčerpávajícím způsobem a poznatky jsou relevantní pro výzkum i pro praxi.

Pro větší jasnost a srozumitelnost by bylo vhodné přesněji definovat některé pojmy, zejména věrnost a doslovnost či funkční ekvivalenci (respektive ekvivalenci obecně), a to i pro subjekty, které se empirického výzkumu účastnily. Jedná se o poměrně komplexní problematiku a v některých částech textů je jejich použití matoucí (zejména podkapitola 7.2.8).

Otázka do debaty k teoretické části:

Na straně 34 se hovoří o ekvivalenci projevu. „...*Pro její splnění je třeba zachovat všechny základní prvky a charakteristické znaky originálu včetně pauz, tónu, hezitací, extralingvistických prvků, stylu a rejstříku.*“

Jakým způsobem by mělo/mohlo být dosaženo takové ekvivalence původního projevu a tlumočení (pauzy, hezitace apod.)? Měl by tlumočnick skutečně imitovat všechny znaky originálu? Jak by měl imitovat projev dítěte?

Otázka do debaty k empirické části:

Jakým způsobem autorka stanovovala „role“ tlumočnicka v podkapitole 7.2.8? Lze „doslovnost“ či „věrnost“ definovat jako „roli“? Nejedná se v tomto kontextu spíše o tlumočnický postup?

Celkově je práce zpracována zevrubně a fundovaně, autorka prokázala schopnost práce s různorodými prameny, včetně těch z jiných oborů. Struktura práce je přehledná a jasná, text je čtivý a logicky soudržný. Práci proto doporučuji k obhajobě a hodnotím ji známkou **v ý b o r n ě**.

V Praze dne 16. srpna 2019 Mgr. Jana Ďoubalová Ph.D.